

RECENZJE

*Marian Gorynia**

RECENZJA KSIĄŻKI DOROTY NIEDZIÓŁKI PT. *REGIONALIZACJA RYNKÓW ENERGII*

Dorota Niedziółka, *Regionalizacja rynków energii*, Oficyna Wydawnicza, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2011, 319 stron

Książka Doroty Niedziółki jest rozbudowaną monografią, liczącą 319 stron, w której podjęto problematykę ekonomicznych aspektów procesów regionalizacji występujących na rynkach energii zarówno w ujęciu międzynarodowym, jak i w układzie wewnątrz krajowym.

Całościowa, ogólna ocena pracy *Regionalizacja rynków energii* jest pozytywna. Niemniej jednak praca nie jest wolna od słabszych stron. Mocne i słabe strony pracy wzajemnie się przeplatają.

Po pierwsze, mocną stroną opracowania jest podjęcie w niej ważnej i aktualnej problematyki badawczej. Regionalizacja rynków energii jest zagadnieniem stosunkowo nowym i nie została jeszcze szczegółowo rozpoznana zarówno z punktu widzenia opisowo-wyjaśniającego, jak i z punktu widzenia normatywnego. Względna nowość i aktualność tej problematyki jest związana między innymi z członkostwem Polski w Unii Europejskiej. Oceniana pozycja wypełnia więc istotną lukę na polskim rynku wydawniczym.

Po drugie, silną stroną pracy jest szeroki zakres podjętej problematyki. Zagadnienie regionalizacji zostało podzielone w opracowaniu na dwie części – na regionalizację międzynarodową i regionalizację wewnątrz krajową. Oba rodzaje regionalizacji są odmianą tego samego procesu, ale jednocześnie są na tyle specyficzne i rozległe przedmiotowo, że ich ujęcie w jednym opracowaniu świadczy o kompleksowości podejścia Autorki. Jednocześnie jednak, być może ze względu na bardzo szeroki zakres podjętej problematyki badawczej, D. Niedziółka nie

* Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Wydział Gospodarki Międzynarodowej, Katedra Strategii i Polityki Konkurencyjności Międzynarodowej.

sprecyzowała *expressis verbis* celu całego opracowania. To uchybienie niewątpliwie utrudnia, a w konsekwencji obniża całościową ocenę pracy, gdyż nie można stwierdzić, czy zamierzone przez Autorkę efekty zostały osiągnięte. D. Niedziółka zaprezentowała natomiast hipotezy przyjęte w opracowaniu. Najpierw zadeklarowała (s. 14), że „Hipotezę pracy można sformułować następująco: regionalizacja rynków energii podnosi ich efektywność i zwiększa potencjał, przyczyniając się do wzrostu bezpieczeństwa energetycznego”, a dalej napisała (s. 14), że „W pracy przyjęto następujące hipotezy badawcze:

- Regionalizacja rynków energii podnosi konkurencyjność producentów i użytkowników energii. Współpraca na szczeblu ponadnarodowym pozwala na zwiększenie skali wytwarzania energii w krajach posiadających szerszy dostęp do surowców bądź większe możliwości wytwarzania energii w źródłach odnawialnych. Może to skutkować obniżeniem kosztów produkcji energii i wzrostem dostępności poszczególnych jej nośników.
- Regionalizacja rynków energii przyczynia się do racjonalizacji procesów pozyskiwania zasobów w procesie wytwarzania energii wtórnej.
- Regionalizacja rynków energii zmniejsza zagrożenie ekologiczne związane z powszechnym zaspokajaniem popytu na energię.
- Regionalizacja rynków energii stymuluje rozwój krajowy, regionalny i lokalny”.

Powyższy sposób sformułowania hipotez oraz sposób ustosunkowania się do nich w książce skłania do następujących refleksji:

- Nie wiadomo dokładnie, jaka jest relacja pomiędzy wymienioną na początku hipotezą a czterema hipotezami przedstawionymi później – można przypuszczać, że pierwsza hipoteza pełni rolę hipotezy głównej, a pozostałe cztery to hipotezy pomocnicze, uszczegóławiające hipotezę główną, ale nie zostało to *explicite* zapisane przez Autorkę.
- Przywołane we „Wprowadzeniu” hipotezy zostały następnie przez Autorkę „zapomniane” w treści pracy – nie nawiązuje się do nich w wyraźny sposób ani w poszczególnych rozdziałach, ani nie wspomina się o nich wprost w „Podsumowaniu”.
- D. Niedziółka podejmuje w pracy „proces dowodzenia słuszności postawionych hipotez” (s. 15) – pojawia się tutaj jednak trudność w ocenie, czy proces ten zakończył się powodzeniem, gdyż nie zostały precyzyjnie zdefiniowane takie kategorie, jak efektywność rynku energii, potencjał rynku energii, konkurencyjność producentów i użytkowników energii itd.
- Można przy okazji zadać pytanie o to, jakie stanowisko w kwestii podejścia do postawionych w pracy hipotez reprezentuje Autorka i dlaczego? Czy bardziej płodny poznawczo jest weryfikacjonizm czy też falsyfikacjonizm?

Po trzecie, D. Niedziółka w zasadzie właściwie określiła podstawy teoretyczne, na których opiera się w pracy. Trafnie zauważa (s. 12), że „Koncepcja regionalnych rynków energii osadzona jest w sformułowanej przez M. Portera teorii narodowej i lokalnej konkurencyjności w kontekście globalnej gospodarki”. Ponadto słusznie podkreśla (s. 12), że „Regionalizacja rynków energii wpisuje się także w nurt nowej geografii ekonomicznej”. Na podkreślenie zasługuje również kolejna uwaga Autorki (s. 13): „Tak rozumiana regionalizacja rynków energii ma dwa oblicza, gdyż obok procesów regionalizacji rynku w wymiarze międzynarodowym istnieje także forma regionalizacji rynków energii utożsamiana z klasyczną koncepcją ekonomiki regionalnej”. Zgadając się z powyższymi spostrzeżeniami, można jednocześnie wyrazić zdziwienie, że prezentując fundamenty teoretyczne opracowania nie powołano się na szerszą koncepcję, jaką stanowi mezoekonomia, a także ekonomia branży (*industrial economics, theory of industrial organization*). Wydaje się, że potencjalny wkład przywołanych koncepcji w rozpracowanie zagadnień podjętych w książce jest co najmniej podobny, jak w przypadku teorii narodowej przewagi konkurencyjnej, nowej geografii ekonomicznej oraz ekonomiki regionalnej.

Po czwarte, należy podkreślić, że praca posiada strukturę, którą można określić jako poprawną, uzasadnioną merytorycznie oraz przekonującą z logicznego punktu widzenia. Książka składa się z wprowadzenia, ośmiu rozdziałów, podsumowania, bibliografii, spisu tabel i spisu rysunków. Wprowadzenie obejmuje wszystkie zwyczajowo niezbędne elementy z wyjątkiem wspomnianego już braku zadeklarowania celu całości opracowania. Zawiera jasno napisane uzasadnienie wyboru problematyki badań oraz przedstawia listę przyjętych hipotez badawczych. We wprowadzeniu zasygnalizowano również zawartość poszczególnych rozdziałów książki. Odnosząc się do układu pracy (nazwy, treści, struktury wewnętrznej oraz sekwencji poszczególnych czterech rozdziałów), należy zaznaczyć, że nie nasuwa on większych wątpliwości i zasługuje na pozytywną ocenę. Przyjęty tok rozumowania, odzwierciedlony w tytułach i zawartości poszczególnych rozdziałów jest zrozumiały i przekonujący. Syntetycznie strukturę książki można ująć jako sekwencję czterech zagadnień: rynek energii, regionalizacja w sensie ogólnym, międzynarodowa regionalizacja rynku energii oraz wewnątrz-krajowa regionalizacja rynku energii. Zarysowany układ pracy klarownie, prosto i przekonująco oddaje najważniejsze aspekty regionalizacji rynków energii, zarówno w ujęciu krajowym, jak i międzynarodowym. W rozdziale pierwszym Autorka zawarła ogólne uwagi na temat rynku energii, który można traktować jako jedną z kategorii stanowiących przedmiot zainteresowania mezoekonomii. W rozdziale drugim zamieszczono prezentację najważniejszych wymiarów współczesnych procesów regionalizacji. Trzy kolejne rozdziały traktują o regionalizacji w ujęciu międzynarodowym, podejmując kolejno kwestie uwarunkowań i konsekwencji międzynarodowej współpracy w ramach regionalnych rynków energii, regionalizacji europejskiego rynku energii oraz regionów o ograniczonych formach współpracy w ramach rynków energii. Cechą tych rozdziałów jest wysoki poziom merytoryczny prowadzonego rozumowania oraz uzasadnione i potrzebne

rozwińnięcie wątku porównawczego pomiędzy różnymi regionami. Czwarty, ostatni człon książki został poświęcony problematyce wewnątrz krajowej regionalizacji rynków energii. Składa się on z rozdziałów siódmego i ósmego. W pierwszym z nich zidentyfikowano, a następnie zanalizowano w przekonujący sposób uwarunkowania procesu wewnątrz krajowej regionalizacji rynków energii, natomiast rozdział ósmy zawiera omówienie konsekwencji wewnątrz krajowej regionalizacji rynków energii. Podsumowanie pracy zawiera zebranie wniosków wyciągniętych z rozważań prowadzonych w poszczególnych rozdziałach.

Po piąte, pozytywną cechą książki jest jej podbudowa bibliograficzna. Bibliografia pracy jest rozbudowana, zawiera trafnie dobrane najważniejsze pozycje literatury światowej i polskiej, wiążące się z podjętymi rozważaniami. Tym niemniej należy zwrócić uwagę na brak powołań na literaturę z zakresu mezoekonomii oraz ekonomii branży. Brak tych powołań stanowi konsekwencję wspomnianego już wcześniej pominięcia tych koncepcji w ramach przywołanych przez Autorkę teoretycznych podstaw opracowania.

Po szóste, w opracowaniu eksponowany jest wątek opisowo-wyjaśniający, starający się udzielić odpowiedzi na pytania o to, jak jest i dlaczego tak jest, jak jest. Pewien niedosyt u czytelnika może wynikać z dość oszczędnego potraktowania wątku normatywnego (jak powinno być?) oraz prognostycznego (jak prawdopodobnie będzie?). Należy sobie jednak zdawać sprawę z tego, że już w obecnej postaci praca jest rozbudowana, a szersze podjęcie w niej zasygnalizowanych wątków oznaczałoby znaczne przekroczenie rozmiarów książki uważanych za normalne.

Po siódme, książka jest napisana na ogół zrozumiałym i poprawnym językiem. Zdarzają się drobne błędy pisarskie, a także stwierdzenia i określenia budzące wątpliwości. Na przykład na stronie 67 napisano: „Region stał się kategorią traktowaną niezwykle uniwersalnie, choć wciąż silnie osadzoną w przestrzeni”. Na tle tego stwierdzenia rodzi się pytanie – czy region stałby się kategorią jeszcze bardziej uniwersalną, gdyby został pozbawiony osadzenia w przestrzeni? Czy to jest w ogóle możliwe? Autorka umiejętnie wspomaga prowadzony wywód ilustracjami w postaci tabel, rysunków, map itp. Wykorzystanie tych narzędzi należy uznać za uzasadnione i wyważone. Dzięki temu odbiór treści zawartych w pracy jest łatwiejszy i bardziej przyjazny.

Należy wreszcie zaznaczyć, że zgłoszone wyżej uwagi i wątpliwości mają częściowo dyskusyjny charakter i nie wpływają na istotne obniżenie oceny książki. Ogólnie książkę Doroty Niedziółki oceniam pozytywnie, wskazując następujące przesłanki tej oceny:

- Podjęcie ważnego i aktualnego problemu badawczego, w odniesieniu do którego istniała znacząca luka poznawcza.
- Podjęcie problemu badawczego, który cechuje się wysokim stopniem złożoności i na gruncie którego panuje duża różnorodność, a nawet rozbieżność poglądów badaczy.

- Zasadny wybór podstaw teoretyczno-metodologicznych prowadzonych rozważań – Autorka słusznie uznała, że podstawy te tworzą teoria narodowej przewagi konkurencyjnej, nowa geografia ekonomiczna oraz ekonomika regionalna. Tym niemniej wątpliwości budzi pominięcie mezoekonomii i ekonomii branży.
- Właściwe zidentyfikowanie i umiejętne wykorzystanie światowej i polskiej literatury przedmiotu.
- Adekwatna konstrukcja pracy pod względem tytułów, treści, kolejności i liczby rozdziałów i podrozdziałów.
- Osiągnięcie ważnych wyników badawczych – wynik ten stanowi odniesienie się do hipotezy głównej i czterech hipotez częściowych.